

1

Zakaj ptice selivke v Sloveniji nujno potrebujejo varno počivališče

- lov vzdolž jadranske selitvene poti // Tilen Basle

1: V zadnjem stoletju smo izgubili približno 1.350 kvadratnih kilometrov mokrišč, kar pomeni približno 80 % vseh mokrišč na območju Jadranske selitvene poti. Za ptice to pomeni veliko izgubo, saj jim tako ostaja le peščica življenjskih območij, kjer si lahko odpočijejo in se nahranijo.

foto: Jure Novak

2 in 3: Ob zastareli, neprimerni in neučinkoviti zakonodaji, ki dopušča ropanje ptičjih populacij, je na območju Jadranske selitvene poti izrazil tudi problem nezakonitega lova.

Selitev ptic že stoletja navdušuje ornitologe, ki ji posvečajo svoj čas, kot tudi tiste ljudi, ki v pomladnih dneh opazujejo vrnitev naših selivk. Te s petjem oznanjajo, da so spet tu, označujejo območje, iščejo družico in se pripravljajo, da ustvarijo nov rod svojih potomcev. Vendar mnoge izmed njih nimajo te sreče, saj je selitvena pot polna nevarnosti. Vreme, plenilci in človek terjajo svoj davek.

Svetovni popotniki

Ptice se selijo iz več razlogov, zagotovo pa je glavni med njimi pomanjkanje hrane v zimskih mesecih. Lahko bi rekli, da gredo s trebihom za kruhom. Različne vrste se selijo različno daleč, pravi svetovni popotniki pa so tiste vrste, ki se selijo na dolge razdalje – s kontinenta na kontinent. Selitev iz Evrope v Afriko in nazaj poteka po treh glavnih ustaljenih poteh, ki jih imenujemo kar selitvene poti. Zahodna selitvena pot poteka čez Gibraltar, vzhodna čez Bospor, centralna pa prečka Sicilijo in se nadaljuje čez Jadransko morje na Balkanski polotok, zaradi česar jo imenujemo tudi jadranska selitvena pot. Tukaj se ptice spomladi ob prečkanju Jadranskega morja srečajo z njegovo vzhodno obalo, ki je precej kamnita in strma, tako da ponuja le maloštevilna mokrišča, ki so izjemnega pomena za seleče se ptice. Vrste, kot so na primer kozica (*Gallinago gallinago*), žerjav (*Grus grus*), reglja (*Anas querquedula*) in krehelj (*Anas crecca*), svoje poti ne morejo preleteti v enem neprekinjenem letu, zato potrebujejo mesta, kjer se lahko nahranijo in odpočijejo za nadaljnjo pot. Takšna postajališča danes ogroža človek, ki jih s svo-

jimi posegi krči, s svojo aktivnostjo pa vznemirja počitka potrebne ptice.

Posegi v reko Neretvo

Prvi večji negativni posegi v mokrišča na vhodni jadranski obali so se pričeli pred približno 130 leti v obdobju Avstro-Ogrske monarhije. Razsežnost teh posegov dobro opiše primer 200 kvadratnih kilometrov velike delte reke Neretve na Hrvaškem. Med letoma 1881 in 1889 so se avstro-ogrske inženirje ukvarjali z regulacijo spodnjega toka reke, v kratkem času pa so preoblikovali tudi podobo same delte. V 60-ih in 70-ih letih 20. stoletja so sledile številne melioracije, ki so spremenile nekdanja mokrišča v kmetijske površine, povečal pa se je tudi pritisk urbanizacije. Izgubili smo tri četrtine naravnega poplavnega območja, ki je pticam selivkam zagotavljalo nujno potrebni postanek. Delta reke Neretve je le eno izmed mnogih mokrišč na vzhodni jadranski obali, ki jih je doletelo intenzivno krčenje in uničevanje. V zadnjem stoletju smo izgubili približno 1.350 kvadratnih kilometrov mokrišč, kar pomeni približno 80 % vseh mokrišč na omenjenem območju. Ptic pa ne pesti le izguba življenjskih območij, temveč tudi številni pritiski s strani človeka, kot sta onesnaževanje in masovni turizem, v veliki meri pa tudi lov.

Katastrofalne posledice lova na selivke

Lov je skozi zgodovino igral pomembno vlogo v razvoju človeka. Ta se je z lovom oskrbel s hrano, obleko in šte-

2

3

4

vilnimi pripomočki, ki so mu lajšali vsakdanjik. Navsezadnje ne pozabimo, da je iz kosti izdelal prvo glasbilo ter prvo šivanko. V današnji moderni družbi je lov izgubil svoj prvotni namen in postal domena peščice ljudi, ki se z njim okorišča. Ptice so tako postale tarča lovcev ter vir hitrega zaslužka in zabave. Takšno ravnanje ima danes na območju jadranske selitvene poti katastrofalne posledice. Za večino držav iz tega območja je podatek o letnem številu postreljenih ptic zavrit v temo. V Sloveniji se giblje okoli 50.000 ptic, med katerimi ni selivk, saj je lovnih le šest vrst: fazan (*Phasianus colchicus*), jerebica (*Perdix perdix*), mlakarica (*Anas platyrhynchos*), šoja (*Garrulus glandarius*), sraka (*Pica pica*) in siva vrana (*Corvus cornix*). V preostalih državah ob jadranski selitveni poti (Albanija, Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna gora in Hrvaška) so natančne uradne številke neznane, kar zadeva prepelico (*Coturnix coturnix*), pa vemo, da jih postrelijo vsaj 100.000. Zaskrbljujoči so tudi podatki o številu lovnih vrst in lovnih dobah. V Federaciji Bosne in Hercegovine je lovnih 120, v Republiki Srbski pa kar 157 vrst ptic, kar je absolutni evropski rekord in v nasprotju z vsemi mednarodnimi standardi, saj je mnogo vrst s seznama zaščiteneh z mednarodnimi konvencijami. Podobna zgodba se dogaja tudi v drugih državah, kjer na seznamu lovnih ptic najdemo celo ogrožene vrste, kot so plevica (*Plegadis falcinellus*), žličarka (*Platalea leucorodia*), veliki žagar (*Mergus merganser*) in čopasti škrjanec (*Galerida cristata*).

Nezakoniti lov in lovski turizem

Ob zastareli, neprimerni in neučinkoviti zakonodaji, ki dopušča ropanje ptičjih populacij, hkrati pa ne rešuje socialnega in ekonomskega problema družbe, je na območju izrazit tudi problem nezakonitega lova. Pritisk na ptice poteka skozi vse leto, pri lovu pa se uporabljajo nezakonite tehnike, kot so na primer privabljanje ptic z zvonicami in vabami, lov iz motornih čolnov in vozil ter nastavljanje pasti. Razcvetel se je lovski turizem, ki vsako leto privabi mnoge, predvsem italijanske goste. Nujno potrebna je posodobitev zakonodaje z uvedbo nadzora,

hkrati pa zaustavitev uničevanja območij in preusmeritev v naravi prijazen turizem. S številom in pestrostjo ptic bi na ta območja lahko privabili mnoge ljubitelje narave z vsega sveta, ki bi jim lahko predstavili tudi bogato kulturno in zgodovinsko pestrost območja. Lep primer takšne preobrazbe je Bodensko jezero, kjer je še v 80. letih prejšnjega stoletja potekal tradicionalni lov na prezimujoče ptice. Približno 150 lovcev je na nezaledenem območju, velikem 500 hektarjev, prežalo na ptice, ki so jih lahko našteali le nekaj sto. Leta 1984 se je ljudstvo na referendumu odločilo proti staremu lovskemu zakonu. Sprejet je bil nov zakon, ki je prepovedoval lov na Bodenskem jezeru, in sledila so leta miru. Danes tu letno prezimuje 20.000 do 30.000 ptic, jezero pa je pomembna turistična atrakcija. Navsezadnje ne pozabimo tudi na naš Škocjanski zatok, ki smo ga rešili pred gotovim uničenjem. Danes je pomembno zatočišče za mnoge gnezdeče, seleče se in prezimujoče ptice, hkrati pa ljudem ponuja prostor za oddih in sprostitve ter ima pomembno izobraževalno vlogo.

Mnogi zgodovinski viri opisujejo območje vzhodne jadranske obale kot raj za ptice. Na selitvi se je pojavljalo na stotisoče rac, jezera, reke in lagune pa so bile polne pelikanov in drugih vodnih ptic. Tudi danes ocenjujemo, da območje med selitvijo preleti več milijonov ptic, vendar so se razmere zanje znatno spremenile. Na tleh jih pričaka 200.000 domačih in tujih lovcev, ki letno postrelijo več kot dva milijona ptic. Danes je Slovenija edina mirna oaza na jadranski selitveni poti, kjer so ptice selivke varovane. Jim bomo odrekli gostoljubje?

Pritisk na ptice poteka skozi vse leto, pri lovu pa se uporabljajo nezakonite tehnike, kot so na primer privabljanje ptic z vabami. Razcvetel se je lovski turizem, ki vsako leto privabi mnoge, predvsem italijanske goste. foto: Martin Schneider Jacoby (2), Tomaž Mihelič (3)

4: Ptice, ki so se približale vabnikom, čaka gotova smrt. Lovci jih čakajo v bližnjem skrivališču. foto: EuroNatur

Literatura:

- NEWTON, I. (2008): The migration ecology of birds. Academic Press, Amsredam.
- DENAC, D., SCHNEIDER-JACOBY, M. & ŠTUMBERGER, B. (2010): Adriatic Flyway – closing the gap in bird conservation. Euronatur, Radolfzell.
- SCHNEIDER-JACOBY, M. (2008): Bird Hunting in Bosnia and Herzegovina: An Appeal for Urgent Improvements. Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini IV/IV(4-5): 7–9.
- SCHNEIDER-JACOBY, M. (2008): How many birds migrate over the Adriatic Sea? – *Acrocephalus* 29 (136): 1–3.